
Luís Miguel Nava, *Poemes**

(traducció d'Arnau Pons)

*Luís Miguel Nava va néixer a Viseu (Portugal) el 1957. Es llicencià en Filologia Romànica per la Universitat Clàssica de Lisboa, on va exercir també com a assistent, tasca que va interrompre per assumir un lectorat de portuguès a la Universitat d'Oxford i, també, l'ofici de traductor per a la CEE. Els seus primers poemes publicats daten del 1979; tanmateix, el seu primer llibre, *Poemes*, no apareix fins al 1987 (de fet es tracta d'un sol volum en què s'apleguen els quatre primers llibres de poesia), al qual seguiran *O Céu sob as Entranhas* (1989), *Seis formas do invisível* (1993) i *Vulcão* (1994). En el terreny de la crítica literària, compta, a més d'un recull d'assaigs diversos, amb un volum dedicat a Francisco Rodrigues Lobo i un altre a Eugénio de Andrade.

Se'l trobà mort, lligat a una cadira i mutilat, a Brussel·les, el 1994.

A qui vulgui fer un lligam entre aquesta mena de mort i els versos que l'han precedida, potser li serà lícit, per començar, no de reprendre el vell discurs acadèmic que viu de proclamar una il·lustrativa premonició en l'escriptura, però sí de sondar aquella única nafra que s'endinsa en cada moment de la vida. O, si de cas, d'abordar lúcidament una poesia que s'ignifica per la seva rara pulsio reiterativa, a partir —tal com ens ha dit el poeta— «de l'indecís equilibri de l'ànima a la balança, de la cicatriu blava del cel per damunt del destí».

Els poemes que aquí es presenten pertanyen a *Vulcão*.

A. P.

La revista «Els Marges» agraeix a la Fundação Luís Miguel Nava la seva amable autorització per a reproduir aquests poemes.

Um osso

*Um osso preso ao sal, como que mergulhado
no sal, salgando até às vísceras
o corpo, um pássaro cantando nas feridas
em pleno inverno, as manhãs altas
e abertas invadindo as árvores,*

*manhãs anfractuosas, através
das quais toda a alegria em vão ascende
das tábuas do soalho aos copos
na mesa onde branquejam
o osso torturado, a luz ferida,*

*manhã que se me entranha
até ser mais infância que manhã
nesse osso em torno
do qual como uma auréola a luz vibra,*

*manhã que nem mesmo a alegria
que as lentes uma a uma ampliam
consegue penetrar, feridas através
das quais as nuvens se amontoam mal disfarçam
agora em seu redor manchas de mar.*

Un os

A la sal presoner un os, com a fonat
dins la mateixa sal, que sala fins a les vísceres
el cos, canta un ocell dins les ferides
a ple hivern, els matins alts
i oberts van envaint els arbres,

matins tan tortuosos, a través
dels quals debades s'alça tot el goig
des de les posts del terra fins als vasos
que hi ha damunt la taula en què blanqueja
l'os torturat, la llum ferida,

matí que es clava dins l'entranya
fins que esdevé més una infància que un matí
en aquest os entorn
del qual vibra la llum com una aurèola,

matí que ni tan sols el goig
que un a un les lents amplien
aconsegueix de penetrar, ferides a través
de les quals els núvols ja s'agrumollen poc dissimulen
al seu voltant taques de mar.

A neve

*Escarvam-me o passado as unhas
de deus enquanto as vísceras, das quais
me vem ao cérebro a esperança,
se impregnam de sentido e em cima
de mim placidamente a neve cai
vergando-me as lembranças.*

La neu

Em graten el passat les ungles
de déu mentre les vísceres, des de les quals
fins al cervell m'arriba l'esperança,
s'impregnen de sentit i al meu
damunt plàcidament la neu ja cau
i em vergasseja la membrança.

A fome

*Aqui, onde a mão não
alcança o interruptor da vida, aqui
só brilha a solidão.
Desfazem-se as lembranças contra os vidros.*

*Aqui, onde a brancura
dum lenço é a brancura do infortúnio,*

*aqui a solidão
não brilha, apenas
se estorce.
A fome fala através das feridas.*

La fam

Aquí, on la mà no
arriba a l'interruptor de la vida, aquí
tan sols la soledat ja brilla.
Es va desfent cada membrança sobre els vidres.

Aquí, on la blancor
d'un mocador és la blancor de l'infortuni,

aquí la soledat
no brilla, a penes
es revinclu.

Parla la fam fentint cada ferida.

O tímpano e a pupila

*Num dos pratos o mar, no outro um rio, agora
que o tempo se desossa,
que as pedras
que piso se me enterram na memória e os caminhos*

*se me aguçam na alma como lâminas, o pão
molhado nas feridas,
o pão
ele próprio já também uma ferida, agora*

*que o tempo, que já tanto
compararam a um rio, mais
não é do que uma leve exsudação nos muros,
nas mãos, agora*

*que o céu se encrespa e que pedaços
de mundo arremessados
com toda a força aos olhos revolteiam
na treva antes de se extinguirem,*

*mais magro do que a neve
caminho, a alma aberta como uma ferida,
ao longo da memória, onde se fundem
o tímpano e a pupila.*

Timpà i pupil·la

En un dels plats el mar, en l'altre un riu, ara
que el temps es desossa,
que les pedres
que trepitjo s'enterren dins la memòria i els camins

es fan estrets dins l'ànima com làmines, el pa
sucat dins les ferides,
el pa
ell mateix ja també una ferida, ara.

que el temps, que tant
fou comparat a un riu, no és
res més que un traspuar en els murs, ben lleu,
o a les mans, ara

que el cel s'encrespa i que bocins
de món llançats
amb tota força als ulls s'arremolinen
dins la tenebra abans d'anihilar-se,

més magre que la neu
vaig caminant, desclosa l'ànima talment una ferida,
al llarg de la memòria, allà on es fonen
timpà i pupil·la.

Recônditas palavras

*Inquietam-me as dedadas
de deus rente à raiz da carne, ao indeciso
equilíbrio da alma
na balança, à cicatriz
azul do céu sobre o destino.*

*O mar pneumático, ao sabor
do qual contra os sentidos se nos fazem
e desfazem as ávidas lembranças,
assalta-me os sentidos, tenebrosas*

*crateras escavadas
no espírito e através
das quais, incandescentes, as imagens
do mundo sobre ele próprio se derramam*

*como uma lava espessa, esses sentidos
que, como aéreos
estigmas, nos imprimem
na carne a cicatriz do céu, a indecisa
maneira de as imagens*

*do mundo se guindarem
mais alto do que a alma ou o alento*

Recòndites paraules

Em neguitegen les ditades
de déu a ran de la rel de la carn, de l'indecís
equilibri de l'ànima
a la balança, de la cicatriu
blava del cel per damunt del destí.

El mar pneumàtic, en el sabor
del qual contra els sentits se'ns fan
i se'ns desfan les àvides membrances,
m'assetja els sentits, tenebrosos

cràters cavats
dins l'esperit i a través
dels quals, incandescents, les imatges
del món per damunt d'ell mateix es van vessant

com una lava espessa, aquests sentits
que, com aeris
estigmes, ens imprimeixen
a la carn la cicatriu del cel, la poc decisa
manera amb què les imatges

del món s'arboren
molt més amunt que l'ànima o el coratge

*de quem dentro de nós
aviva a sua chama. O que nos sai
do coração vem a ferver.*

*A carne, ao rés
da qual o céu se encurva, báscula
que deus deixou nos arredores
dum qualquer lugarejo*

*a encher-se de ferrugem, cicatriz
pesada, combustível, com raiz
nas mais profundas trevas, a carne âncora
submersa no destino, ergue-se a pique*

*de novo onde as lembranças
se fazem e desfazem
com todo o azul do céu
lá dentro a procurar rompê-la.*

*Sentados no convés, como se fosse
já noite e nos soubesse
o pão ao ranço da memória, contemplamos
os rudes marinheiros.*

*Depois que pela encosta procurámos
em vão uma escada de que o último
degrau fosse já dentro da memória,
suspenso na memória,*

*desfaz-se-nos dos ossos
a carne, com o seu quê de lírico e festivo,
em áreas portuárias onde o mar
nos sai do coração para galgar o molhe,*

*e, agora que começam
os anos a pesar
mais para trás que para a frente, acodem-nos
recônditas palavras aos ouvidos:*

«Fecharam-se-te os olhos e eu fiquei de fora»,

«Nas tuas mãos começa o precipício».

d'aquell que dins nostre
fa créixer la seva flama. Allò que ens surt
del cor ve a borbollar aquí.

La carn, a frec
de la qual el cel s'encorba, bàscula
que déu va abandonar als afores
d'un llogaret onsevulla

perquè el rovell l'omplís, cicatriu
feixuga, combustible, amb rel
dins les tenebres més profundes, la carn àncora
immersa en el destí, es dreça a pic

de nou, allà on les membrances
es fan i es desfan
amb tot el blau del cel
a dins, que mira de trencar-la.

Asseguts en el pont de dalt, com si
ja fos de nit i ens pugés
el pa al lloc més ranci de la memòria, mirem
els rudes mariners.

Després d'haver cercat, vessant amunt,
debadés una escala amb el darrer
graó ja ben endins de la memòria,
suspès dins la memòria,

se'ns va desfent de l'os
la carn, amb el seu què de líric i festiu,
en àrees portuàries on el mar
ens surt del cor per tal d'ultrapassar aquell moll,

i, ara que comencen
a pesar els anys
més cap enrere que cap envant, ens vénen
a les orelles recòndites paraules:

«Se't van aclucar els ulls i vaig quedar defora»,

«A les teves mans comença el precipici».

Um prego

Cravava cuidadosamente um prego na parede, quando pressentiu que, como água dum cano que se rompesse, o futuro poderia jorrar de súbito na cal, uma substância na aparência cristalina mas em cujo seio as formas do presente se diluiriam todas, como se, com os seus contornos, igualmente se perdesse o seu sentido, e um sol que por um impressionante acidente cronológico se deslocasse, por pouco que fosse, do presente para o futuro, se esvaziasse então no céu, deixando atrás de si uma cicatriz imensa.

Un clau

Clavava amb molta cura un clau a la paret, i de sobte va pressentir que el futur, com aigua que surt d'un trenc de canonada, podia brollar igualment per la calç, substància d'aparença cristal·lina però en el cor de la qual totes les formes del present s'acabarien per diluir, com si, amb els seus contorns, se'n perdés també el sentit, i un sol desplaçat, ni per poc que fos, del present cap al futur, mitjançant un inquietant accident cronològic, s'anés buidant aleshores en el cel, deixant al seu darrere una cicatriu immensa.

O olho algébrico

Trazia nas mãos uma pequena bola que atirava ao ar ou fazia saltar no chão, ou percutir contra as paredes, um zero que, associado a qualquer outro objecto, fosse este um móvel, um tapete ou um adereço, o convertia a ele também num algarismo, um elemento com o qual compunha então um número num plano cada vez mais vasto onde assim tudo acabava por poder perspectivar-se em termos aritméticos. Os mais heterogéneos objectos combinavam-se entre si em melindrosas adições, ávidas multiplicações que tudo pareciam arrastar e consumir, operações que pela forma como o próprio ar nelas entrava nos levavam a pensar que respirassem e onde fatalmente o zero era a entidade soberana – um olho a humanizar o raciocínio, um olho a que a abstracção ia buscar uma expressão quase animal, entranhas que em nenhum outro lugar o pensamento encontraria. A pulsação algébrica do espaço aproximava-o do tempo, o zero ia e vinha e nesse movimento era visível o vazio que ele também significava, a conversão dos dados dos sentidos em conceitos dum rigor gêmeo do vidro, e entre eles eram tão estreitas as passagens que quase podíamos tocar no destino com as mãos, as quais contra o que quer que assim tocassem eram então fundas como as trevas.

L'ull algebraic

Duia a les mans una petita pilota que tirava enlaire o feia saltar en terra, o rebotar contra les parets, un zero que, associat amb qualsevol altre objecte, ni que fos un mòbil, una catifa o un adreç, el convertia també a ell en una xifra, un element amb el qual aleshores donava lloc a un nombre damunt d'un pla cada vegada més vast i en el qual, així, tot acabava per configurar-se en termes aritmètics. Els objectes més heterogenis es combinaven entre si en delicades sumes, àvides multiplicacions que semblava que ho arrossegessin i ho consumissin tot, operacions que per la manera amb què el mateix aire hi entrava feien pensar que respiraven, i en les quals fatalment el zero era la identitat sobirana —un ull que humanitzava el seny, un ull en què l'abstracció anava a cercar una expressió quasi animal, entranyes que en cap altre lloc el pensament no trobaria. La pulsació algebraica de l'espai l'aproximava al temps, el zero anava i venia i en aquest moviment era visible el buit que ell també significava, la conversió de les dades dels sentits en conceptes d'un rigor germà del vidre, i eren tan estrets entre ells els llocs de pas que gairebé podíem tocar el destí amb les mans, les quals, en tocar així el que fos, aleshores es feien fondes com tenebres.

Poço e mentira

Nele já não era o nome, mas as sílabas do nome, que adquiriam personalidade própria. Era como se ele fosse um ponto, não, um poço, um poço cardeal, onde a agulha enlouquecia. Três sílabas magnéticas. Três pontos cardeais e um quarto, que não era um ponto mas um poço, ao centro, atulhado de mentiras, das quais, como uma capa, ele costumava passar uma pelos ombros. O poço era ele — poço e mentira. Dinheiro que lhe dessem tinha-lhe na alma, ressoando-lhe através da roupa, no casaco, na camisa, até à aba do chapéu. Vestia-o a impaciência, onde o dinheiro integralmente se sumia, como que tragado, devorado até às últimas reservas. Quem dentro dele se aventurasse asfixiava. Dir-se-ia que alguém, tendo-o esboçado, se esquecera de o acabar: à alma faltava-lhe reboco, ao coração outra demão de tinta. Deslocava-se de uma forma insólita: «alheando-se», como que aproveitando as fendas da realidade e deslizando através delas, de que assim ao mesmo tempo se tornara o habitante e o portador. Havia que cobri-lo às pazadas, disfarçar-lhe as asperezas, as irregularidades, as fissuras por onde o destino persistia em despontar. E quem é que num rosto tão falto de dentes e roído pelas intempéries teria posto olhos dum tão profundo azul? Quantos alqueires de memória, ou de mentira, ele poderia ali armazenar? Que mundos, que universos se abririam por trás deles, a que água iam buscar tal liquidez? Todo ele se embebia na mentira de que o próprio nome era a raiz. Por vezes atingia uma total inexistência.

Pou i mentida

En ell ja no era el nom, sinó les síl·labes del nom, que adquirien personalitat pròpia. Era com si ell fos un punt, no, un pou, un pou cardinal, on l'agulla embogia. Tres síl·labes magnètiques. Tres punts cardinals i un quart punt que no era un punt sinó un pou, al mig, atapeït de mentides, de les quals, una, talment una capa, ell tenia el costum de posar-se-la damunt les espatlles. El pou era ell – pou i mentida. Moneda que li daven, li dringava dins l'ànima, i li ressonava a través de la roba, a l'americana, a la camisa, fins a l'ala del capell. El vestia la impaciència, en la qual la moneda integralment desapareixia, com si fos engolida, devorada fins a les últimes reserves. Qui s'aventurés dins seu s'asfixiaria. Es diria que algú, havent-lo esbossat, s'havia oblidat d'acabar-lo: a l'ànima li faltava arrebossat, al cor una altra mà de tinta. Es desplaçava d'una manera insòlita: «alienant-se», com si aprofités les esquerdes de la realitat i s'hi esmunyís, i de les quals s'havia tornat alhora l'habitant i el portador. Se l'havia de cobrir a palades, disfressar-ne les rudeses, les irregularitats, les fissures per on el destí persistia a despuntar. I qui en un rostre tan mancat de dents i rosegat per les ventisqueres hi hauria posat uns ulls d'un blau tan fondo? Quants almuds de memòria, o de mentida, hi podria emmagatzemar? Quins mons, quins universos s'obririen rere seu, a quines aigües anirien a cercar aquella líquidesa? Tot ell s'amarava de mentida, de la qual el propi nom n'era la rel. De tant en tant aconseguia una total inexistència.

O abismo

Com sua pele de poço, pele comprometida com o medo que no fundo fede e a que, digamos, toda ela adere de uma forma resoluta, dir-se-ia que se engancha, se pendura, o branco da memória a alastrar pelo corpo, um branco tão branco como o das noites em branco e sobre o qual a idade, exorbitada, hiante, se insinua, pensos, ligaduras, impregnados de memória, uma memória onde fulgura a lava dos sentidos que entram em actividade e lhe disputam os dias idos, assim ergue a balança, onde sustém o abismo.

LUÍS MIGUEL NAVA

L'abisme

Amb la seva pell de pou, pell compromesa amb aquella por que en el fons put i a la qual, diguem-ho, tota ella s'adhereix de manera decidida, es diria que s'aferra, s'arrapa, mentre el blanc de la memòria se li escampa pel cos, un blanc tan blanc com el de les nits en blanc i damunt del qual l'edat, exorbitada i esbadellant, s'insinua, embenatges, lligadures, impregnats de memòria, una memòria en la qual fulgura la lava dels sentits que es posen en activitat i li disputen els dies que ja han fugit, així es dreça la balança, en la qual se sosté l'abisme.

(traducció d'Arnau Pons)